

Конфликт на принципи

Има едно нещо, което ме обърква и то е:

Откровените политически теоретици, изучаващи икономиката само от гледна точка на производителя, достигат до следните две заключения:

“Правителствата трябва да нареждат на потребителите, които са подчинени на техните закони, това, което е в полза на местната индустрия.”

“Правителствата трябва да подчинят на техните закони чуждите потребители, за да могат да им нареждат в полза на местната индустрия.”

Първото от тези заключения се нарича *протекционизъм*, а второто – *отваряне на пазар за нашите стоки*.

Предпоставката и за двете е това, което назоваваме търговски баланс.

“Един народ обеднява, когато внася и се обогатява, когато изнася.”

Следователно, ако всяка покупка навън е *платен данък*, национална загуба, най-просто е да ограничим, дори да забраним вноса.

И ако всяка продажба навън е *получен данък*, национална печалба, съвсем естествено е да отворим пазари дори чрез сила.

Протекционистичната система и колониалната система са следователно просто два аспекта на една и съща теория - да попречим на нашите граждани да купуват от чужденците, да принудим чужденците да купуват от нашите съграждани, това са само две последствия от един и същ принцип.

Следователно е невъзможно да не разпознаем, че според тази доктрина, ако тя е вярна, общото благосъстояние се основава на *монопол* или вътрешно ограбване и *завладяване* или външно ограбване.

Аз влязох в една планинска хижа, висяща по склоновете на нашите Пиринеи.

Башата в семейството получаваше за труда си само ниска заплата. Полуголите му деца трепереха от ледения северен вятър, огънят беше загаснал и масата беше празна. А от другата страна на планината има вълна и дърва, и царевица, но тези блага са забранени за семейството на бедния надничар, защото другият склон на планината, вече не е Франция. Чуждият дървен материал не ще подсили огъня в хижата; децата на овчаря не ще познаят вкуса на *зърното*¹ от Бискай, вълната от Навара не ще стопли техните вкочанени крайници.

Казва ни се, че така изисква общият интерес: много добре! Но нека признаем, че в този случай общият интерес е в противоречие със справедливостта.

Да се налагаме чрез закона на потребителите, да ги пазим само за местното производство, това означава да присвояваме от свободата им, да им забраняваме едно действие, размяната, което само по себе си не противоречи на морала; с една дума да им *създадем несправедливост*.

¹ На френски *la meture* е изключително рядка диалектна дума, означаваща смес от различни сортове зърно, обикновено жито и ръж, или хляб, опечен от такава смес. Бискай и Навара са испански провинции, намиращи се в близост до френските Пиринеи. -бележка към английския превод

И все пак това е необходимо, казват, ако искаме производството да бъде подкрепяно и просперитетът на страната да не понесе фатален удар.

Писателите от протекционистичната школа стигат до това тъжно заключение, че има радикална несъвместимост между справедливостта и общото благоденствие.

От друга страна, ако всеки народ е заинтересуван да *продава* и да не *купува*, едни последователни насилствени действия и противодействия ще са естествено състояние на отношенията им, защото всеки ще търси да наложи своите продукти на всички и всички ще се стараят да отстранят продуктите всеки.

Една продажба, в крайна сметка, съдържа в себе си една покупка, и понеже, според тази доктрина, продаването е печелившо, както купуването е загуба, всяка международна сделка съдържа в себе си преимущество за един народ и вреда за друг.

Но от една страна хората са хората са неизбежно подтиквани към това, което им носи полза; от друга те инстинктивно се съпротивляват на това, което им вреди; от което трябва да се заключи, че всяка нация носи в себе си едно естествено желание за експанзия и една сила, не по-малко естествена за съпротива, които са еднакво вредни за всички други нации. Или, казано по друг начин, че враждебността и войната са *естествено* състояние на човешкото общество.

Така, теорията, която обсъждам, може да се резюмира в тези две аксиоми:

Общото благосъстояние е несъвместимо със справедливостта в страната.

Общото благосъстояние е несъвместимо с мира извън страната.

Е добре! Това, което ме учудва, това което ме обърква, е че един политически теоретик, един държавник, който искрено поддържа една икономическа доктрина, чийто принцип накарнява толкова силно другите неоспорими принципи, може да наслаждава на момент спокойствие и почивка.

На мен ми се струва, че ако моите изследвания на икономическата наука ме бяха довели до такива изводи, ако ясно не схващам, че свободата, общото благосъстояние, справедливостта и мирът, са неща не само съвместими, но и тясно свързани по между си, и поради това може да с каже идентични, аз щях да се постарая да забравя всичко, което съм научил; аз щях да се попитам:

“Как Господи може да е искал хората да постигат просперитет само чрез несправедливост и война? Как може да е искал те да се откажат от войната и несправедливостта само отказвайки се от благополучието си?”

“Не ме ли лъже тя чрез грешни надежди, науката, която ме води към ужасно богохулство, която съдържа в себе си тази алтернатива и ще се осмеля ли аз да поема върху себе си превръщането и в основа на законодателството на една велика нация? И когато една дълга поредица от видни учени са възприели утешителните резултати на същата тази наука, на която са посветили целия си живот, когато те твърдят, че свободата и полезността са съгласувани със справедливостта и мира, че всички тези велики принципи вървят паралелно едни с други през безкрайната вечност без да се сблъскват, не съществува ли за тях вероятност това да е резултат от всичко, което знаем за добрата и мъдростта на Бог, проявяващи се в грандиозната хармония на материалния свят? Трябва ли да повярвам лесно, срещу една такава презумпция и толкова много внушителни авторитети, че същият този Бог е решил да сложи непоносимостта и раздора в законите на моралния свят. Не, не, преди да поддържам за сигурно, че всички тези социални принципи си противоречат, се сблъскват, се обезсилват и че между тях

има един вечен своеволен и неизличим конфликт; преди да наложа да моите съграждани безбожническата система, до която моите разсъждения са ме довели, аз искам да мина отново по цялата верига и да се уверя дали няма някоя стъпка от пътя, където да съм се заблудил.”

И ако след едно непредубедено изследване, повторено двадесет пъти, аз достигам винаги до този ужасен извод, според който трябва да се избира между материалното и моралното, разочарован аз ще се откажа от науката, аз ще се зароя в доброволното невежество, и най-вече аз ще спра да участвам в делата на моята страна, оставайки на хората с друг характер бремето и отговорността за един толкова мъчителен избор.